

کی خویہتی، تا منیش خوم بم؟

Vem är jag?

När jag var runt 15 år stötte jag på ovanstående vers. Jag minns varken titeln på boken eller namnet på poeten, men jag minns hur träffande effekten av textraden blev när jag läste den för första gången. Fritt översatt ställer poeten en enkel retorisk fråga, nämligen; "vem är sig själv, för att jag också ska vara det?". Ett par år senare flyttade jag tillsammans med min familj till Sverige. Plötsligt kändes textraden mer existentiellt drabbande än poetiskt träffande. Det jag tydligast minns som nyanländ 17-åring under den första perioden är upplevelsen av tomhet, förvirring, desorientering, inkonsekvens och obestämdhet; allt detta utkristalliserad i känslan av att inte längre veta vem jag var i den nya sociala verkligheten. Det som i Kurdistan hade framträtt som välbekant och som jag mer eller mindre hade utfört vanemässigt, framstod nu som vanskliga vågspel som krävde noggranna och ansträngande undersökningar. Det kunde handla om sådana vardagliga saker som att befinna sig i ett klassrum, att spela fotboll eller att interagera med andra jämnåriga. De existentiella frågorna som jag tampades med var; hur är man elev, fotbollsspelare eller skolkamrat i detta nya och annorlunda sociala sammanhang? Hur framställer man dessa sociala roller på ett socialt godtagbart sätt? Dessa erfarenheter och mina personliga upplevelser av de svårigheterna var en starkt bidragande orsak till att jag började arbeta med målgruppen ensamkommande barn och unga. Det förklarar också varför så mycket av min forskning kretsar kring frågor om 'identitet' och 'framställningen av självet'.

Rollerna

Den teoretiker som jag - ofta och gärna - återkommer till i mina texter är den tysk-amerikanska politiska filosofen **Hannah Arendt (1906-1975)**. I en berömd och elegant artikulerat passage i boken *The Human Condition* (1958) adresserar Arendt frågan om identiteten genom att göra en analytisk distinktion mellan det som hon kallar för individens "**vemhet**" (det som gör individen helt unikt) och individens "**vadheth**" (det som individen delar med andra). Arendt menar att så snart vi försöker säga vem någon är, börjar vi räkna upp egenskaper som individen delar med andra, dvs. egenskaper som beskriver vad individen är. Om jag exempelvis skulle svara på frågan; "vem är du?", skulle mitt svar med största sannolikhet innefatta något eller några av följande kategorier; "man", "gift", "tvåbarnsfar", "socialarbetare", "akademiker", "kurd", "svensk", "MFF:are", "ateist" etc. etc. etc.

Det teoretiska antagande som jag utgår ifrån i min forskning adresserar på sätt och vis samma fråga som poeten ställer. Det finns nämligen inget transcendentalt "själv" djupt inne någonstans, ett själv som skulle vara helt olikt den sociala roll som individen framträder i olika situationer. Om det - mot all förmodan - skulle finnas någon själslig substans djupt "där inne", skulle kunskapen om det mystiska "självet" förbli oåtkomlig för utomstående observatörer. Det är i själva verket genom det personligt förankrade rollkomplexiteten (de olika "vadheter") som jaget kan uppleva sig själv som något unikt (ett vem). Förmåga att i rätt socialt sammanhang och vid rätt tillfällen manifesteras den adekvata sociala rollen i form av ett lyckat (roll)framträdande är dessutom en grundförutsättning för att jaget överhuvudtaget ska kunna bedömas som en kompetent samhällsvarelse av den publik inför vilken jag spelar ut min sociala roll. Det skulle exempelvis vara direkt förödande om jag i min roll som lärare i en föreläsningssal framträdde på samma sätt som när "jaget" är på Eleda stadion och njuter av att se MFF förnedra någon av Stockholmslagen.

Dawan Raouf, doktor i socialt arbete. Forskningen handlar främst om hur personal och ensamkommande på HVB-hem begripliggör och navigerar i den värdepluralistiska vardag som institutionellt rekonstrueras där. Affilierad forskare på institutionen för kvinnors och barns hälsa vid Uppsala universitet.